

Eyyubiler

051199

Ordu

150037

Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi, yıl.6, sy.11, 2008 Ankara, s.63-107

02613

01 Temmuz 2021

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

EYYÜBİLER DÖNEMİNDE ORDU VE ASKERİ TEŞKİLAT*

Ayşe D. KUŞÇU**

Özet: 1174 - 1250 senelerinde Mısır, Suriye, Yemen ve Güneydoğu Anadolu'nun bir bölümüne hâkim olan Eyyübiler, siyasi ideal, askerî yapı ve kültürel bakımdan Selçuklular ve Zengilerin takipçisi olmuşlardır. Devletin kurucusu ve en büyük sultanı olan Selahaddin'in Nureddin'in sarayında yetişmesi; onu yalnızca devlet idaresi konusunda tecrübe sahibi yapmakla kalmamış, çeyrek yüzyıla yakın süren saltanatı süresince büyük ideallerin de adamı hâline getirmiştir. Kuşkusuz onun en büyük ideali, İslam dünyasında derin yaralar açan Haçlıları engellemek ve bütünüyle Orta Doğu'dan atmaktır. Selahaddin'in bu uğurda en önemli faaliyetinin Selçuklu Devleti askerî teşkilatını model alarak oluşturduğu ordu olduğunu görürüz. Onun Türk unsuruna birinci sırada yer vermek suretiyle meydana getirdiği bu askerî teşkilat, kendisinden sonraki Eyyübi sultanlarına da ilham kaynağı olmuştur. Eyyübilere sonra bölgede yeni bir Türk devleti kuran Memlûkler, son Eyyübi hükümdarı Es-Salih Necmeddin'in askerlerinden başka birleri değildir.

Anahtar kelimeler: Eyyübiler, Selçuklular, Zengiler, askerî teşkilat

Giriş

Türklerin Tolunoğulları Devleti (868 - 905) ile başlayan ve zaman zaman kesintiye uğramakla birlikte Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar süren Orta Doğu hâkimiyeti periyodunda Eyyübiler Dönemi (1174 - 1250) ayrı bir önem taşır. Bunun biri az bilinen, diğeri daha fazla öne çıkan ve bu yönüyle de pek çok araştırmaya konu olan iki sebebi vardır. Bilinen sebep hiç şüphesiz bu kısa ömürlü devletin, özellikle de kurucusu olan Selahaddin'in Haçlılar ile yapmış olduğu başarılı mücadeleler ve Kudüs'ü Haçlıların elinden geri alması ile alakalı olan hususiyettir. İkincisi ise, İslam dünyasında bölünmüşlüğü, ötekileştirmenin ve çatışmanın en uç noktada yaşandığı ve günümüz Orta Doğu'sunda yaşanan mezhep çatışmalarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilecek bir kargaşa ortamının hüküm sürdüğü Şii Fatimî Devleti'nin Eyyübiler tarafından ortadan kaldırılıp izlerinin silinmesi çabasıdır.

Tarihî akış içinde bir siyasi otoritenin sona erip yerine yeni bir siyasi otoritenin hâkim olması sırasında yapılan birtakım değişiklikler olarak değerlendirilebilecek bu durum, dönemin kaynaklarına da konu olmuştur.¹ Fatimî Devleti'nin 1171 yılında yıkılışından sonra Mısır'da kontrolü ele geçiren Selahaddin, Suriye, Yemen ve Anadolu'nun güneyinde yeni düzenlemeler yapmış başta askerî teşkilat olmak üzere devlet teşkilatında

* Bu makale Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce "Eyyübi Devleti Teşkilatı" adı altında doktora tezi olarak kabul edilen araştırmadan kısmen geliştirilip değiştirilerek hazırlanmıştır.

** Dr. G. Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi
e-mail: aysedudu@gazi.edu.tr.

¹ Eyyübi Devleti ve onun reformist kurucusu Selahaddin'in Fatimî geleneklerini bir kenara bırakıp yerine başta devletin ordusu ve askerî teşkilatı olmak üzere pek çok hususta Türk geleneklerini hâkim kılmaya çalıştığı Eyyübiler ve onu takip eden Memlûkler döneminin teşkilat bakımından en önemli kaynaklarından El-Kalkaşandî'de kesin bir dille ifade edilmiştir. [Ahmed bin Ali El-Kalkaşandî, Subh el A'ş'a fi Sinâat El-İnşâ, (Açıklama, ek ve karşılaştırma: Muhammed Hüseyin Şemsüddin, Beyrut - Lübnan), 1987, c. IV, s. 3 - 4.]